

Lausuntopyyntö: HE-luonnos laeiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta sekä kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Khall § 141
285/02.05.01.00/2026

Valmistelija: Katri Aula

Valtionvarainministeriö on pyytänyt kuntia lausumaan asiasta: ”HE-luonnos laeiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta sekä kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta”. Lausuntoa pyydetään 28.8.2026 mennessä.

Vuonna 2027 kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen tehtävän indeksikorotuksen vaikutusta rajoitettaisiin 2,8 prosenttiyksiköllä osana valtion talouden sopeutustoimia. Tämä tarkoittaisi 93 miljoonan euron vähennystä kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen vuodesta 2027 alkaen. Vähennys toteutettaisiin alentamalla valtionosuusprosenttia 0,76 prosenttiyksiköllä vuoden 2026 tasosta. Valtionosuusprosentin kautta toteutettuna vaikutus olisi kaikissa kunnissa asukasta kohden yhtä suuri.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen vuodesta 2026 alkaen pysyväksi päätetyn 75 miljoonan euron vähennyksen kohdentamistapaa jatkettaisiin vuonna 2026 toteutetun kohdentamistavan mukaisesti. Vähennys olisi prosentuaalisesti yhtä suuri osuus kunkin kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta siten, että vähennysten yhteismäärä on 75 miljoonaa euroa. Vähennystä ei kuitenkaan kohdennettaisi kuntiin, joiden peruspalvelujen valtionosuus ennen vähennystä on nolla euroa tai negatiivinen.

Lisäksi lakiin tehtäisiin eräitä teknisluonteisia muutoksia.

Ristijärven kunnan lausunto:

Valtiovarainministeriö esittää kuntatalouden kannalta merkittävää ja pysyväisluonteisesta rahoituspohjan heikennystä. Sopeutustoimet heikentävät kuntien edellytyksiä vastata niille laissa säädetyistä tehtävistä eikä kuntien lakisääteisten tehtävien määrää kevennetä. Tämä on ongelmallista perustuslain 121 §:ään sisältyvän kunnallisen itsehallinnon ja rahoitusperiaatteen näkökulmasta. Jos valtio leikkaa kuntien peruspalvelujen valtionosuuksia, tulee kuntien lakisääteisiä tehtäviä, normeja ja velvoitteita vähentää samassa suhteessa ja samassa aikataulussa sellaisissa kohteissa, jotka tuovat kunnille todellisia euromääräisiä säästöjä. Nykyisellään kunnan tehtäviin kohdistuu kustannuspaineita muun muassa palkkatkaisujen, kustannustason nousun, investointitarpeiden sekä TE-palvelujen rahoitus- ja järjestämisvastuun siirtymisen vuoksi.

Perustuslakivaliokunta on nostanut esille, ettei rahoitusperiaatteen toteutumista voida arvioida vain koko kuntasektorin tasolla, vaan vaikutuksia on tarkasteltava myös yksittäisten ja eri kokoisten kuntien näkökulmasta. Leikkaukset vaikuttavat erikokoisiin, erilaisissa olosuhteissa toimiviin ja valtionosuuksista eri tavoin riippuvaisiin kuntiin. Kuntien väestörakenne, palvelutarpeet, etäisyydet, veropohja ja investointitarpeet poikkeavat merkittävästi toisistaan.

Ristijärvellä valtionosuudet muodostavat merkittävän osuuden kunnan tulopohjaa. Elinvoiman ylläpitäminen kaikkialla Suomessa, myös harvaan asutussa Kainuussa itärajan läheisyydessä, on tärkeää kansallisen turvallisuuden ja huoltovarmuuden näkökulmasta. On tärkeää, että kunnilla on mahdollisuus turvata lakisääteiset palvelut asukkailleen myös maaseudulla, jossa etäisyydet tuovat mukanaan omat lisäkulunsa ja veroprosentit ovat jo nyt korkeampia. Leikkaukset myös heikentävät kuntien mahdollisuuksia tukea elinvoimaa ja luoda mahdollisuuksia liiketoiminnalle, joka voisi kasvattaa tulevaisuudessa tulopohjaa.

Ristijärven kunta näkee, että jos valtio leikkaa kuntien valtionosuuksia, tulee kuntien lakisääteisiä tehtäviä, normeja ja velvoitteita vähentää samassa suhteessa ja samassa aikataulussa sellaisissa kohteissa, jotka tuovat kunnille todellisia euromääräisiä säästöjä. Valtionosuuksissa on myös tärkeää huomioida haja-asutus sekä veromenetysten kompensatio.

Päätösesitys:

Ristijärven kunta antaa yllä olevan lausunnon.

Päätös:

Hyväksyi.